

บทที่ 5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิเคราะห์เพลงตลกคำเมืองที่รวบรวมได้ทั้งหมด 175 เพลง ซึ่งเป็นบทเพลงของนักร้องเพลงตลกคำเมือง 3 คนได้แก่

1. เทพธारा ปัญญามานะ จำนวน 31 เพลง
 2. บุญศรี รัตนัง จำนวน 62 เพลง
 3. วิฑูรย์ ใจพรหม จำนวน 82 เพลง
- ได้ผลการศึกษาดังนี้

5.1 รูปแบบเพลงตลกคำเมือง

รูปแบบของเพลงตลกคำเมืองประกอบไปด้วยโครงสร้าง 2 ส่วน คือบทร้อง บทสนทนา และภาษา โดยที่บทร้องทำหน้าที่หลัก 4 ประการ คือ ทำหน้าที่เกริ่นนำเข้าสู่บทสนทนาของเพลง ทำหน้าที่เป็นบทค้นแทรกในเพลง ทำหน้าที่เป็นบทสรุปหรือปิดท้ายเพลง และยังสามารถทำหน้าที่เป็นมุขตลกในเพลงได้อีกด้วย

ในส่วนของบทสนทนานั้นทำหน้าที่สร้างเหตุการณ์ในเรื่องและเป็นมุขตลกหลักในเพลง และยังทำหน้าที่เกริ่นนำเข้าสู่ตัวเพลง ตลอดทั้งยังทำหน้าที่เป็นบทสรุปปิดท้ายเพลงด้วย

5.2 เนื้อหาเพลงตลกคำเมือง

เนื้อหาของเพลงตลกคำเมืองสามารถแบ่งเป็น 2 กลุ่มใหญ่คือ เป็นเนื้อหาเกี่ยวกับวิถีชีวิตชนบท และเนื้อหาเกี่ยวกับวิถีชีวิตในเมือง โดยสามารถกล่าวได้ว่าเนื้อหาเพลงของนักร้องทั้ง 3 คน มีเนื้อหาเกี่ยวกับวิถีชีวิตชนบทที่เกี่ยวข้องกับชีวิตและความสัมพันธ์ของคนในครอบครัวเป็นหลัก ตัวแสดงที่เป็นตัวแสดงหลักในเนื้อหาของความสัมพันธ์ของคนในครอบครัว คือ พ่อตา ลูกเขย แม่ผัว ลูกสะใภ้ พี่เขย น้องเมีย และคู่ผัวเมีย อันเป็นตัวแสดงให้เห็นว่าครอบครัวในสังคมชนบทล้วนยังเป็นครอบครัวขยาย โดยนักร้องที่มีเนื้อหาเพลงเกี่ยวกับชีวิตในครอบครัวมากที่สุดคือ บุญศรี รัตนังโดยวิฑูรย์ ใจพรหม มีเนื้อหาเพลงส่วนใหญ่เกี่ยวกับความเปลี่ยนแปลงทางสังคม

ส่วนเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตคนเมืองนั้นจะมีเพียงส่วนน้อย และเป็นเนื้อหาที่มีตัวแสดงเป็นชาวชนบทที่มีโอกาสได้เข้าไปเกี่ยวข้องกับคนในสังคมเมืองเป็นตัวแสดงหลัก โดยมีเนื้อหาอยู่บนพื้นฐานของความไม่รู้จักเนื้อของชาวชนบทเมื่อมีโอกาสได้เข้าไปสู่สังคมเมืองและมีกิจ

กรรมเกี่ยวข้องกับคนในสังคมเมือง จนทำให้คนเมืองเห็นเป็นเรื่องน่าขัน หรือขยอโอกาสเอาเปรียบ ในบางครั้ง เทพธारा ปัญญามานะ เป็นนักร้องที่มีเนื้อหาเพลงเกี่ยวกับชีวิตในเมืองมากที่สุด โดยเป็นเนื้อหาเกี่ยวกับการล้อเลียน

5.3 กลวิธีการสร้างมุขตลกในเพลงตลกคำเมือง

จากการศึกษาพบว่าเพลงตลกคำเมือง 1 เพลง นั้นใช้กลวิธีในการสร้างความตลกมากกว่า 1 กลวิธี โดยพบว่ากลวิธีในการสร้างมุขตลกของเพลงคำเมืองนั้นมีกลวิธีหลักอยู่ 3 ประการคือ การสร้างมุขตลกโดยการใช้พฤติกรรมของตัวแสดง การสร้างมุขตลกโดยการใช้ภาษา และการสร้างมุขตลกโดยการใช้การล้อเลียน จากการศึกษพบว่าการสร้างมุขตลกโดยการใช้ภาษานั้น เป็นกลวิธีการสร้างมุขตลกที่นิยมใช้มากที่สุดของนักร้องทั้ง 3 คน พบว่ามีการใช้ภาษาเป็นกลวิธีในการสร้างมุขตลกในเพลงทั้งหมด 175 เพลง ถึง 189 ครั้ง

5.4 เพลงตลกคำเมืองในบริบทของการแสดง

จากการศึกษาพบว่าเพลงตลกคำเมืองมีความสำคัญต่องานประเพณีเป็นอย่างมากเพราะความมีชื่อเสียงของนักร้องเพลงตลกคำเมืองแต่ละคนเป็นสิ่งที่ เป็นเครื่องดึงดูดผู้คนให้เข้ามาร่วมงานเป็นจำนวนมากได้เป็นอย่างดี ทำให้งานประเพณีชุมชนมีความคึกคักมากขึ้น และในส่วนของงานประเพณีส่วนบุคคล การว่าจ้างวงดนตรีเพลงตลกคำเมืองเหล่านี้มาจัดแสดงยังเป็นการแสดงออกถึงความมีหน้ามีตาของเจ้าภาพผ่านในรูปของความสามารถในการว่าจ้างวงดนตรีของนักร้องชื่อดังมาเปิดแสดงได้

จากการศึกษาพบว่ารูปแบบของเพลงตลกคำเมืองในบริบทของการแสดงยังคงเดิม คือ มีบทพูด มีบทร้อง และการใช้ภาษาถิ่นคำเมือง โดยที่ในบทร้องนั้นยังคงเหมือนในเทปตลับทุกประการ แต่บทพูดที่มีลักษณะเหมือนละครวิทยุ นั้นถึงจะคงเค้าเดิมของบทพูดจากในเทปตลับไว้ แต่มีการเปลี่ยนแปลงรายละเอียดของบทพูดไปเป็นอย่างมาก และภาษาที่ใช้ก็ไม่มีข้อจำกัดเรื่องความไม่เหมาะสม สามารถใช้ภาษาที่มุ่งสร้างความตลกขบขันได้อย่างไม่มีข้อจำกัด

การเลือกเพลงมาใช้ในการแสดงเพลงตลกคำเมืองนั้น พบว่าเพลงที่นำมาใช้ในการแสดง จะอยู่ในเงื่อนไข 2 ลักษณะ คือ เลือกเพลงที่กำลังได้รับความนิยม และเลือกเพลงตามสถานการณ์ โดยที่เพลงตามสถานการณ์นั้นหมายถึงสถานการณ์ปัจจุบันทันด่วน เช่น มีผู้ชมขอให้แสดงเพลง

นั้น ๆ หรือสถานการณ์ปัจจุบันที่เป็นที่รับรู้ร่วมกันของผู้แสดง และผู้ชม เช่นการแพร่ระบาดของโรคเอดส์ ความนิยมละครโทรทัศน์ หรือสื่อโฆษณาทางโทรทัศน์ เป็นต้น

กลวิธีในการสร้างความตลกในบริบทของการแสดง ก่อนการแสดงในงานประเพณีแต่ละที่เป็นธรรมเนียมปฏิบัติของนักร้องและทีมงานแต่ละคนที่ต้องมีข้อมูลเกี่ยวกับงานประเพณีนั้น ๆ ข้อมูลสำคัญที่ทางนักร้องและทีมงานต้องมีก่อนการแสดง คือ ใครคือผู้จัดงาน และวัตถุประสงค์ในการจัดงาน สองสิ่งนี้เป็นข้อมูลสำคัญที่จะนำไปสู่กลวิธีหนึ่งของการสร้างความตลกในบริบทของการแสดง ซึ่งมีทั้งหมด 7 กลวิธีการแสดง คือ

การนำผู้มีบทบาทสำคัญในการจัดงานเข้ามากล่าวถึงในการแสดง โดยกล่าวถึงการต้อนรับขับสู้ สถานที่จัดงาน และค่าตัวในการแสดง ที่ผู้มีบทบาทสำคัญในการจัดงานเป็นผู้รับผิดชอบสิ่งเหล่านี้โดยตรง

การนำคนดูเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดง มีทั้งการนำเอากลุ่มคนที่เคยเคลื่อนไหวบริเวณหน้าเวทีการแสดง กลุ่มคนเด่น และสร้างสถานการณ์ให้กลุ่มคนดู เช่นการแก้งักทายว่าเป็นคนที่เคยรู้จักกันมาก่อน มาเป็นกลวิธีในการสร้างความตลก

การแต่งกายของผู้แสดงที่เน้นความตลกขบขัน โดยการใช้เครื่องแต่งกายผิดที่ผิดทาง และการแต่งกายผิดเพศผิดวัย

การแสดงตามบทเพลงตลกของนักร้อง พบว่านักร้องเพลงตลกคำเมืองทั้งสามท่านได้เข้าไปมีส่วนร่วมทั้งในการร้องเพลงและในการแสดงตลก

การใช้อุปกรณ์ประกอบการแสดง พบว่ามีการใช้อุปกรณ์เสริมเพื่อเพิ่มความตลกในการแสดง และยังมีการใช้คนเป็นอุปกรณ์หรือเป็นตัวแสดงประกอบด้วย

การกล่าวคำหยาบโลนอย่างไม่อ้อมค้อม

การแทรกสถานการณ์ปัจจุบันเข้าไปในเนื้อหาของบทพูด มีทั้งการแทรกสถานการณ์ปัจจุบันที่เกิดขึ้นในบริเวณเวทีการแสดง และสถานการณ์ปัจจุบันที่เป็นข่าวสารรับรู้ในหมู่ผู้ชม

จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้พบว่าเพลงตลกคำเมืองน่าจะเป็น "เจี้ยก้อม" ของคนล้านนาปัจจุบันนั่นเอง เพียงแต่มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบไป เพราะต้องปรับเปลี่ยนให้เข้ากับยุคสมัย โดยยังแสดงความเป็นมุขปาฐะให้เห็นในรูปของภาคการแสดง ซึ่งเป็นเสมือนการเล่าเจี้ยในอดีตที่เป็นการเล่าสู่กันฟังในงานประเพณีต่าง ๆ แล้วมีการจดจำเพื่อนำไปเล่าต่อ ๆ กันไป เพลงตลกคำเมืองเป็น "เจี้ยก้อม" ที่เปลี่ยนแปลงรูปแบบการเล่าที่เล่าต่อ ๆ กันไปของเจี้ยก้อม มาสู่การเล่าที่แทรกอยู่ในเนื้อหาเพลง ที่แพร่กระจายออกไปอย่างรวดเร็วโดยผ่านสื่อสมัยใหม่ คือเทปตลับนั่นเอง

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการศึกษาพัฒนาการจากเจ้ก้อมมาเป็นเพลงตลกคำเมืองอย่างลึกซึ้ง
2. ควรมีการศึกษาสังคมชนบทผ่านสื่อเพลงตลกคำเมือง
3. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบเพลงตลกคำเมืองกับเพลงไทยลูกทุ่งที่มีบทพูดเชิงตลก เช่น เพลงของ เพลิน พรหมแดน ที่มีลักษณะเป็นบทร้องและบทพูดของของภาคกลาง

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Chiang Mai University